

นวัตกรรมการออกแบบแฟชั่นไลฟ์สไตล์จากอัตลักษณ์ผ้าไหม จาก แนวทางผ้าแจ็กการ์ด ด้วยกลยุทธ์แฟชั่นแฟคสู่ตลาดสากล

INNOVATIVE DESIGN FOR FASHION LIFESTYLE FROM THE IDENTITY OF SILK. FROM THE JACQUARD FABRIC METHOD WITH THE STRATEGY OF FASHION PACKS TO THE INTERNATIONAL MARKET

พัตชา อุทิสวรรณกุล / PATCHA UTISWANNAKUL

สาขาวิชานฤมิตรศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย

PROGRAM IN CREATIVE ARTS, FINE AND APPLIED ARTS, CHULALONGKORN UNIVERSITY

แพรวา รุจิณรงค์ / PHRAEVA RUJINARONG

สาขาวิชานฤมิตรศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย

PROGRAM IN CREATIVE ARTS, FINE AND APPLIED ARTS, CHULALONGKORN UNIVERSITY

Received: October 12, 2023

Revised: December 21, 2023

Accepted: December 21, 2023

บทคัดย่อ

ในปัจจุบันสินค้าไหม เส้นไหม ผ้าไหม และเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายผ้าไหม สามารถสร้างรายได้ให้กับประเทศด้วยการส่งออกสินค้าดังกล่าว แต่ในขณะเดียวกันยอดขายในประเทศกลับสูงกว่า ทำให้เห็นช่องว่างทางการตลาดของสินค้าเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายไฮเอนด์ของตะวันตก โดยในยุโรปเริ่มมีการนำนโยบาย fashion pact มาใช้ในการควบคุมคุณภาพสินค้า จากข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยจึงทำการศึกษานวัตกรรมการออกแบบแฟชั่นไลฟ์สไตล์จากอัตลักษณ์ผ้าไหม จากแนวทางผ้าแจ็กการ์ด ด้วยกลยุทธ์แฟชั่นแฟคสู่ตลาดสากล โดยมีวัตถุประสงค์ 1) แนวคิดทุนทางวัฒนธรรมการทอผ้าไหมของเขมรสะเร็น 2) แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบโครงสร้างสิ่งทอ ผ้าแจ็กการ์ด ในรูปแบบสากล 3) แนวคิดทฤษฎี รื้อสร้าง (Deconstruction) การออกแบบสินค้าแฟชั่นไลฟ์สไตล์ 4) แนวคิด THE FASHION PACT ขอบเขตพื้นที่ศึกษา คือ กลุ่มผู้ทอผ้า เขมรสะเร็น ในจังหวัดสุรินทร์ ใช้วิธีการวิจัยในการเก็บข้อมูล 1) การสังเกตแบบรู้ตัว (know observation) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสิ่งทอไหมพื้นบ้าน ช่างทอผ้า เจ้าของทุนทางวัฒนธรรมผ้าทอเขมรสะเร็น จำนวน 5 ท่าน 2) การสัมภาษณ์ (interview) ผู้เชี่ยวชาญด้านสิ่งทอ จำนวน 5 ท่าน โดยการสร้างเครื่องมือสัมภาษณ์ และการหาค่าความเที่ยงตรงของแบบสัมภาษณ์ (IOC) เมื่อสรุปข้อมูลจากวิธีวิจัยทั้งสองจึงนำมาเปรียบเทียบกับแนวโน้มกระแสนิยม (TREND) ปี 2025 นำมาสร้างสรรค์แบบร่างลวดลายผ้าเพื่อหาแนวทางต้นแบบโครงสร้างผ้าอัตลักษณ์ การทอผ้าแจ็กการ์ด แบบตะวันตก โดยใช้เทคนิคทุนทางวัฒนธรรมการทอผ้าไหมไทย เขมรสะเร็น อีสานใต้จากนวัตกรรมการออกแบบแฟชั่นไลฟ์สไตล์จากอัตลักษณ์ผ้าไหมแจ็กการ์ด ด้วยกลยุทธ์แฟชั่นแฟค (Fashion pact) สู่ตลาดแฟชั่นตะวันตก

คำสำคัญ: เขมรสะเร็น, เส้นไหม, FASHION PACT, สิ่งทอ, โครงสร้างสิ่งทอแบบ, Jacquard Loom, ผลิตภัณฑ์แฟชั่นไลฟ์สไตล์

Abstract

At present, silk cocoons, silk threads, silk fabrics, and silk clothing are available. Can generate income for the country by exporting such products. But at the same time, domestic sales are higher. It reveals the market gap in high-end Western clothing products. In Europe, the fashion pact policy has begun to be used to control product quality. From this information, the researcher studied innovation in fashion design, lifestyle, and silk identity. From the Jacquard fabric approach with a fashion pack strategy to the international market with the objective 1) Concept of cultural capital of silk weaving of Khmer Saren 2) Theoretical concepts related to the design of textile structures, jacquard fabric, in an international format 3) Theoretical concepts of deconstruction, fashion lifestyle product design 4) THE FASHION PACT concept, scope The study area is Khmer Saren weaving group in Surin province Research methods were used to collect data: 1) knowledge observation of 5 experts in traditional silk textiles, weavers, and owners of cultural capital for Khmer Saren weaving cloth; 2) interviews with experts. Textile field, 5 people, by creating an interview tool and determining the accuracy of the interview form (IOC). When summarizing the data from both research methods, it was compared with the trend trends (TREND) in 2025 and used to create a fabric pattern sketch to find a prototype for an identity fabric structure. Western-style jacquard weaving using cultural capital techniques for weaving Thai silk, Khmer Saren, and Southern Isan, from innovative lifestyle fashion design from the identity of Jacquard silk. With the fashion pack strategy (Fashion pact) in the Western fashion market

Keywords: Khmer Saren, Silk Fibers, FASHION PACT, Textiles, Textile Structures, Jacquard Loom, Lifestyle Fashion Products

บทนำ

ในปัจจุบันสินค้าไหม เส้นไหม ผ้าไหม และสินค้าเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายผ้าไหม สามารถสร้างรายได้ให้กับประเทศ จากจำนวนเกษตรกรผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมสามารถผลิตไหมจำนวนมากถึง 287,771 กิโลกรัมต่อปี จากสถิติการค้าสินค้าเกษตรไทยกับต่างประเทศ ปี 2560 (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2565) และยอดขาย การส่งออกปี พ.ศ. 2564 เส้นไหมดิบส่งออก 52.2 ล้านบาท ไปยังอินเดีย เวียดนาม ญี่ปุ่น สินค้าผ้าไหม ส่งออก 89.1 ล้านบาท ไปยังสหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส อังกฤษ สินค้าแปรรูปด้วยไหม 64.6 ล้านบาท ไปยัง สหรัฐฯ ฝรั่งเศส ไอร์แลนด์ ฮองกง และญี่ปุ่น (กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ, 2564) แต่ในขณะเดียวกัน ยอดขายในประเทศกลับสูงกว่าโดยเฉพาะจังหวัดสุรินทร์ในปี 2564 ขายไหมดิบได้ 6.9 ล้านบาท สินค้าเส้นไหม 32.29 ล้านบาท สินค้าผ้าไหม 919.8 ล้านบาท และสินค้าแปรรูปจากไหม 482.486 ล้านบาท รายได้รวมของจังหวัด 1441.476 ล้านบาท (กรมหม่อนไหม, 2565) จากการ

ที่รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมการสร้างรายได้ให้กับชุมชนด้วยพัฒนาทักษะการผลิตผ้าไหมและความงามของลวดลาย (สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ องค์กรมหาชน, 2564) จากข้อมูลดังกล่าวทำให้เห็นช่องว่างทางการตลาดของสินค้าไฮเอนด์ของ Fashion ตะวันตก ซึ่งในยุโรปเริ่มมีการนำนโยบาย fashion pact มาใช้ในการควบคุมคุณภาพสินค้า จากยอดส่งออกไม่สอดคล้องกับยอดกำลังผลิตในประเทศไทย อาจจะเนื่องจากสินค้าผ้าไหมของไทยไม่ตรงต่อความต้องการของ แบรนด์ fashion ตะวันตก ผ้าไหมไทยไม่ตรงกับ season สากล และส่วนใหญ่แบรนด์แฟชั่นตะวันตกจะใช้ผ้าทอโครงสร้างแจ็คการ์ดเพราะผิวสัมผัสและลวดลายอิสระและหลากหลาย โดยประเทศจีนและอินเดีย นำกี๊พื้นบ้านมาต่อหัวแจ็คการ์ด ซึ่งสามารถนำแนวคิดดังกล่าวมาใช้กับรูปแบบภูมิปัญญาการทอผ้าของผ้าไหมของไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อได้แนวทางในการสร้างนวัตกรรมทอผ้าแจ็คการ์ดแบบตะวันตก โดยใช้เทคนิคทอทางวัฒนธรรมการ

ทอผ้าไหมไทย แชมร์สระเร็น อีสานใต้

2. เพื่อหาแนวทางนวัตกรรมการออกแบบแฟชั่นไลฟ์สไตล์จากอัตลักษณ์ผ้าไหมแจ้คก้าร์ค ตามฤดูกาลสากล ด้วยกลยุทธ์แฟชั่นแพ็ค (Fashion pact) สู่ตลาดแฟชั่นตะวันตก

อุปกรณ์และวิธีการดำเนินการวิจัย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่ ศึกษากลุ่มผู้ทอผ้า แชมร์สระเร็น ในจังหวัดสุรินทร์

2. ขอบเขตกลุ่มตัวอย่าง ในการเก็บข้อมูล

2.1. การสังเกตแบบรู้ตัว (know observation) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสิ่งทอไหมพื้นบ้าน ช่างทอผ้า และ เจ้าของทุนทางวัฒนธรรมผ้าทอแชมร์สระเร็น จำนวน 5 ท่าน

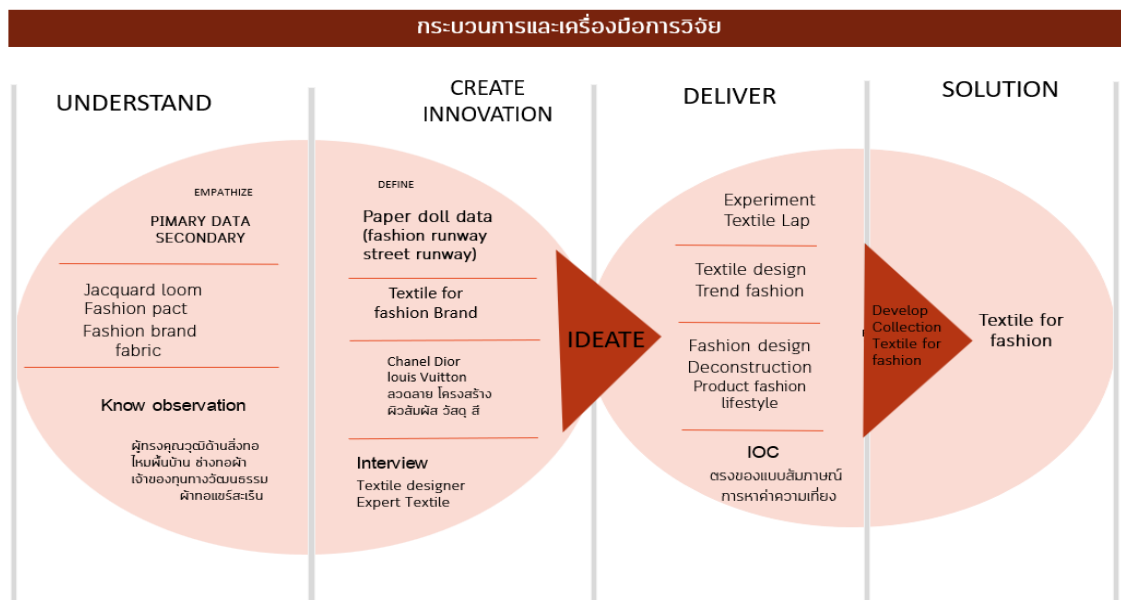
- เกณฑ์การคัดเลือก (Inclusion criteria) ต้องมีประสบการณ์การทอผ้ามากกว่า 10 ปี โดยได้รับการรับรองปราชญ์ชุมชน รางวัล หรือ ใบรับรองการทอผ้าตราคุณภาพฯ ซึ่ง

ผู้ทรงคุณวุฒิต้องเป็นเจ้าของทุนทางวัฒนธรรมผ้าทอแชมร์สระเร็น ที่มีการส่งต่อสืบทอดมาแต่บรรพบุรุษ และบรรพบุรุษจะต้องอาศัยอยู่ที่จังหวัดสุรินทร์มาแต่เดิม

- เกณฑ์การคัดกลุ่มตัวอย่างออก (Exclusion criteria) ประสบการณ์การทอผ้าน้อยกว่า 10 ปี ไม่เคยได้รับการรับรองปราชญ์ชุมชนรางวัล หรือ ใบรับรองการทอผ้าตราคุณภาพฯ และเป็นผู้ที่ย้ายถิ่นฐานมาจากที่อื่น โดยที่ไม่เคยมีบรรพบุรุษอาศัยอยู่ที่จังหวัดสุรินทร์

2.2. การสัมภาษณ์ (interview) ผู้เชี่ยวชาญด้านสิ่งทอ จำนวน 5 ท่าน

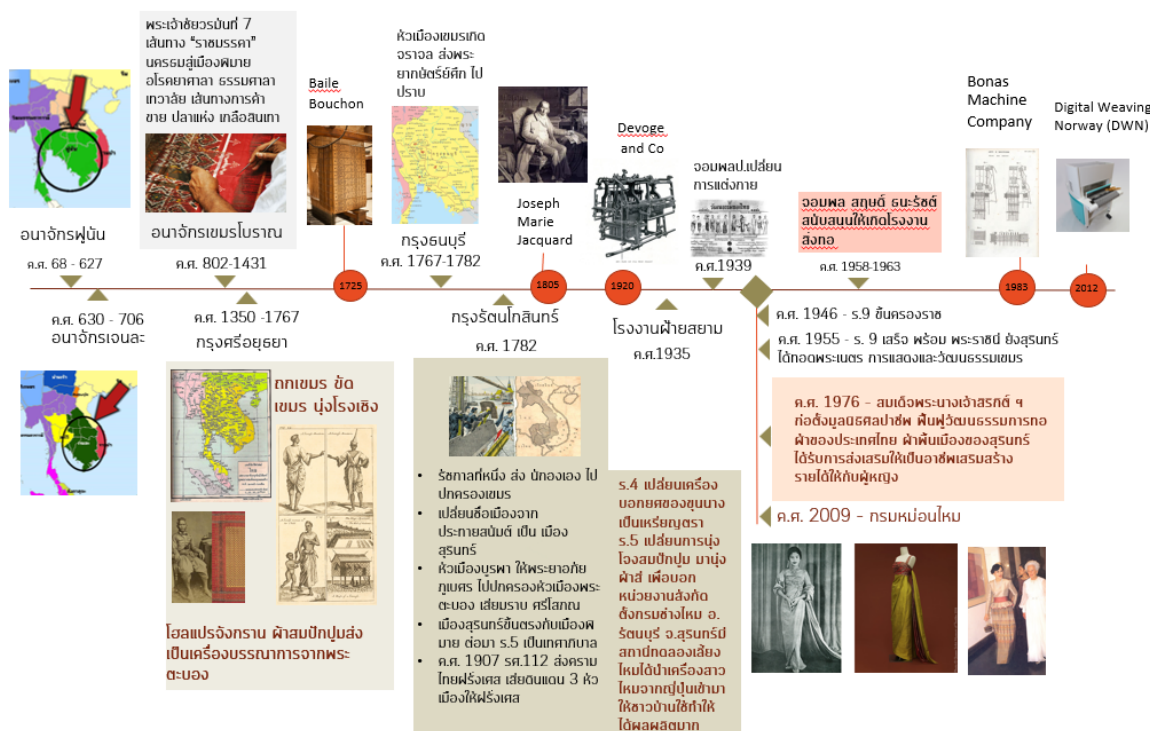
- เกณฑ์การคัดเลือก (Inclusion criteria) ต้องมีวุฒิการศึกษาด้านสิ่งทอโดยตรง มีประสบการณ์ด้านสิ่งทอมากกว่า 10 ปี
- เกณฑ์การคัดกลุ่มตัวอย่างออก (Exclusion criteria) ไม่มีวุฒิการศึกษาด้านสิ่งทอ มีและประสบการณ์ด้านสิ่งทอน้อยกว่า 10 ปี

ภาพที่ 1 แผนภาพกระบวนการวิจัย
ที่มา : ภาพโดยผู้วิจัย แพรว รุจิณรงค์ เมื่อวันที่ 17 ธ.ค. 2566

ปัจจัยที่นอกเหนือรูปแบบสินค้าที่เป็นปัจจัยในการเลือกซื้อสินค้าแล้ว ยังมีภารกิจด้านการค้าที่ต้องคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม โดยกลยุทธ์แฟชั่นแฟคต์ (FASHION PACT) จากการประชุม G7 เมื่อวันที่ 24-27 สิงหาคม 2562 ณ เมืองบิอาร์ริตซ์ ประเทศฝรั่งเศส โดยนายกรัฐมนตรี เอ็มมานูเอล มาครง ได้ลงนามสัญญาและข้อตกลงร่วมกัน ระหว่างองค์กรและแบรนด์แฟชั่นชั้นนำ แบ่งนโยบายออกเป็น 3 ด้าน คือ หยุดภาวะโลกร้อน ฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพ รักษาสิ่งแวดล้อมทางท้องทะเล มีเป้าหมายเพื่อลำดับความสำคัญ

ในการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความยั่งยืนของ
สิ่งแวดล้อมในอุตสาหกรรมแฟชั่นของโลก เป็นอีกหนึ่งปัจจัย
ที่มีผลกระทบต่อสินค้าสิ่งทอและแฟชั่นทั่วโลกซึ่งสอดคล้อง
กับวัตถุประสงค์ของกฎหมายการทอผ้าไหมในจังหวัดสุรินทร์ ซึ่งมี
การปลูกและเลี้ยงไหมที่และต่อพันธุ์ไหมมาแต่เดิม เช่น พันธุ์
นางลาย พันธุ์สำโรง ซึ่งการเลี้ยงหนอนไหมต้องไม่มีสิ่งปนเปื้อน
ทั้งสารเคมี หรือสภาพอากาศ จึงเป็นการฟื้นฟูความหลากหลาย
ทางชีวภาพ สอดคล้องกับแนวทางแฟชั่นแท้ (FASHION
PACT) ในด้านวัสดุและกระบวนการย่อมธรรมชาติเข้ามาเพื่อ
ลดสารเคมีที่ทิ้งสู่ท้องทะเล (The Fashion Pact, 2020)

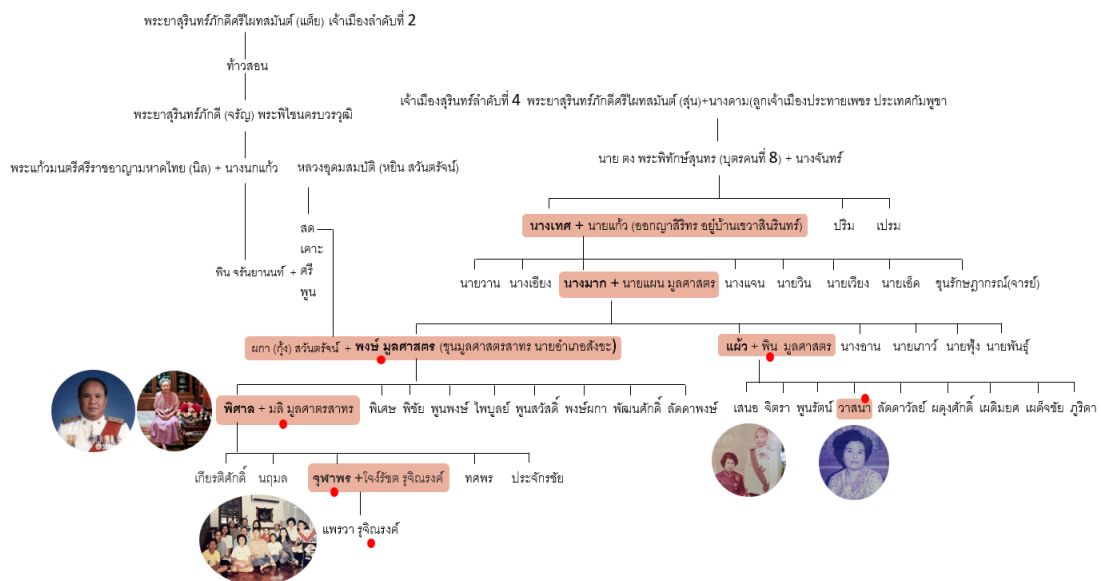
ภาพที่ 1 ภาพช่วงเวลาของอิทธิพลการทอผ้า Jacquard loom ในประเทศไทย
ที่มา : ภาพโดยผุ้วิจัย แพรวรา รุจิณรงค์ เมื่อวันที่ 17 ธ.ค. 2566

จากการเก็บข้อมูลด้วยการสังเกตแบบรู้ตัว (know observation) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสิ่งทอไหมพื้นบ้าน ช่างทอผ้า และ เจ้าของทุนทางวัฒนธรรมผ้าทอเขมรสระเร็น จำนวน 5 ท่าน โดยการบันทึก ถ่ายรูป และถ่ายเคลื่อนไหว โดยผู้ที่ผู้วิจัยเก็บข้อมูลแบบรู้ตัว เพื่อให้ได้ข้อมูลทุนทางวัฒนธรรมการทอผ้าของเขมรสระเร็น ในจังหวัดสุรินทร์ โดยสังเกตการณ์แบบรู้ตัวเป็นเวลา 180 นาที จำนวน 1 ครั้ง ผลสรุปที่ได้ทุนทางวัฒนธรรมการทอผ้าไหมของ เขมรสระเร็น ในจังหวัดสุรินทร์ เป็นกลุ่มชาติพันธุ์เขมร (Khmer) เป็นกลุ่มชนที่

ปรากฏหลักฐานการอยู่อาศัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยมาแต่โบราณ ตั้งแต่ยุคพูนัน มาจนถึงปัจจุบัน ตั้งแต่ราวพุทธศตวรรษที่ 12-13 (แผนที่จังหวัดสุรินทร์, 2558) เป็นอย่างช้า มีการจัดแสดงพิธีการแซน การแต่งงานแบบดั้งเดิม กลุ่มชาติพันธุ์นี้ส่วนใหญ่อาศัยอยู่แถบจังหวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์ และศรีสะเกษ ของประเทศไทย (พัทธนันท์ โอบุษฐ์เจษฎา และวลัยพร วังคฮาด, 2557) และหากเทียบกับลักษณะทางภูมิประเทศกับคนกลุ่มเดียวกันนี้ในประเทศกัมพูชา (Gillian Green, 2003) ได้เรียกว่า เขมร์กรอม เขมร

ต่ำ เรียกตัวเองว่า แซมร์สะเร็น แต่ในอดีตถูกนักปกครองไทย จากส่วนกลางเรียกว่า “แซมรป่าดง” อันมีความหมายถึง กลุ่มคนแซมที่อาศัยอยู่ตามป่าพงไพร (Alex and Sebastiaan, 2017) โดยภูมิปัญญาแซมร์สะเร็น ประกอบ ด้วย ภูมิปัญญาการทอผ้าไหม ทักษะการปลูกหม่อนเลี้ยง ไหมและสีย้อมธรรมชาติ (กรมหม่อนไหม, 2558) โดยผู้วิจัย ได้เก็บลวดลายผ้าตามสายตระกูลที่ยังคงสืบทอดทั้งทักษะ การทอผ้า อุปกรณ์ รวมถึงผ้าผืนที่เป็นของต้นตระกูลและ ทอขึ้นมาใหม่จากลูกหลานในสายตระกูล (ศิริพร มุเมธรัตน์, 2554) โดยเฉพาะตระกูลมูลศาสตร์ ซึ่งแตกสายออกเป็น 2 สาย คือมูลศาสตร์ และมูลศาสตร์สาทร โดยสืบเชื้อสายมา แต่เจ้าเมืองสุรินทร์ลำดับที่ 4 พบผ้าสมปักปุม หรือ โฮล เปราะห์ ของขุนมูลศาสตร์สาทร นายอำเภอสังขะ สวมใส่ เป็นเครื่องแบบในขณะรับราชการ (สำนักงานจังหวัดสุรินทร์, 2526) โดยผ้าผืนนี้คุณแม่ของขุนมูลเป็นผู้ทอผ้าให้ นอกจากนี้ คุณแม่ท่านยังทอผ้าม่วงหรือผ้ากระเนียวใส่รับราชการใน สมัยดังกล่าว (ข้อมูลจากคุณลัดดาพงษ์ สวันตรัจจ์ ลูกสาว คนสุดท้ายของขุนมูล) ผ้าของท่านทอให้ขุนมูลใส่นั้นเป็นที่ เลื่องลือว่าสวยงามเป็นอย่างมาก มีความละเอียดปราณีต

เปรียบได้กับมดไต่ยังลื่นตกลงมา ซึ่งปัจจุบันผ้าผืนนี้ได้ ตกทอดเป็นของท่านพิศาล มูลศาสตร์สาทร เมื่อท่านพิศาล ถึงแก่กรรม ผ้าผืนนี้จึงถูกเก็บรักษาไว้กับคุณหญิงมลิ มูลศาสตร์สาทร ภรรยาของท่าน ซึ่งเป็นผู้ที่มีส่วนในการ ดำเนินงานของศูนย์ศิลปาชีพตั้งแต่เริ่มต้น ในสายตระกูลมูล ศาสตร์ปัจจุบันเหลือเพียง คุณวาสนา มูลศาสตร์ ที่ได้รับการ ส่งต่อทักษะการทอผ้าจากคุณพิน มูลศาสตร์ ซึ่งเป็นคุณแม่ ของท่าน พร้อมส่งต่ออุปกรณ์ในการทอผ้าตั้งแต่ กี่ อัก กระสวย โดยคุณพิน มูลศาสตร์ ท่านเป็นทั้งผู้ส่งเสริมพัฒนา ผ้าทอพื้นถิ่นในจังหวัดสุรินทร์ ให้เป็นที่รู้จักโดยท่านยังทอ ผ้ามัดหมี่เป็นลวดลายนักษัตรปีกระต่ายซึ่งเป็นปีเกิดของ ลูกชาย นายเสนอ มูลศาสตร์ ใส่ออกงานทั้งราชการ (สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์, 2558) ในยุคนั้นถือว่าร่วมสมัยเป็นอย่างมาก ผ้าไหมของคุณ วาสนา มูลศาสตร์ จะทอผ้าพื้นถิ่น อาทิ ละเบ็ก ผ้าอันลุนชิน ผ้าสะมอ ผ้าสาคุ ทอขึ้นเพื่อสวมใส่ในชีวิตประจำวันและทอ คนในครอบครัวสวมใส่ ผลของข้อมูลสายตระกูลและทักษะ การทอผ้าที่ส่งต่อมายังปัจจุบัน

ภาพที่ 2 แผนภูมิสายตระกูลมูลศาสตร์และมูลศาสตร์สาทร
ที่มา : ภาพโดยผู้วิจัย แพรวา รุจิณรงค์ เมื่อวันที่ 17 ธ.ค. 2566

จากข้อมูลของผ้าที่ได้ทำการรวบรวมสามารถสรุพอค์ประกอบ สี ลวดลาย และรูปทรงของลวดลาย สามารถสรุปโอกาสในการสวมใส่ได้ใน 2 รูปแบบ รูปแบบที่ 1 มีลักษณะของผ้าเป็นลายทางและลายตา ทอด้วยโครงสร้าง

แบบผ้าพื้นและผ้าเหียบบ จะสวมใส่ในชีวิตประจำวัน รูปแบบที่ 2 ได้แรงบันดาลใจมาจากธรรมชาติ จินตนาการและพุทธศาสนา จะเป็นเทคนิคการทอผ้ามัดหมี่ (กรมหม่อนไหม, 2555) ผ้ามัดหมี่จะเป็นผ้าที่ใช้ในโอกาสพิเศษ เช่น ผ้าโฮล

สมปักใช้สวมใส่ทางราชการเพื่อบ่งบอกยศของข้าราชการในอดีต รวมถึงยังเป็นผ้าที่ทางสุรินทร์ส่งเป็นเครื่องบรรณาการให้กับอยุธยาในอดีต (ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพระหว่างประเทศ องค์การมหาชน, 2558) และใช้ในพิธีกรรมทางศาสนาจะมี ลวดลายเป็นนาค รูปพุทธประวัติ เราเรียกว่าผ้าโฮลปิดาน (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2531) และรูปแบบลวดลายสามารถแบ่งโครงสร้างได้เป็น 3 แบบ (ทรงพันธ์ วรรณมาศ, 2523) ดังนี้

- 1) ผ้าพื้นที่มี 2-3 ตะกอก ได้แก่ ผ้าอันลุนชิน ผ้าสะมอ ผ้าสาकु ผ้าสโรงสโร
- 2) ผ้ามัดหมี่ 2-3 ตะกอก ได้แก่ ผ้าโฮล ผ้าซั่มปอด ผ้าอัมปรม ผ้าโฮลปิดาน
- 3) ผ้ายกหรือผ้าเหียบที่มีตั้งแต่ 4 ตะกอกขึ้นไป ได้แก่ ผ้าละเบิก

เมื่อนำลวดลายทางภูมิปัญญามาเปรียบเทียบกับข้อมูล paper doll da ta จากแฟชั่นโชว์ตามฤดูกาล ทั้ง spring/summer และ autumn/winter จำนวน 5 ปี พบว่า โครงสร้างผ้าตั้งแต่ 2 - 8 ตะกอก ส่วนใหญ่นิยม ใช้ 4 ตะกอก เรียกเทคนิคนี้ว่า twill pattern จากโครงสร้างดังกล่าว

สามารถเปลี่ยนวิธีการยกตะกอกให้เป็นลวดลาย basket pattern หรือ plan pattern ลวดลายส่วนใหญ่เป็นลายทางและลายตาทั้งขนาดใหญ่และเล็กแตกต่างกันตามแนวคิดของนักออกแบบเสื้อผ้าในแต่ละฤดูกาล ลักษณะของผ้ามีความบางจะใช้ใน spring/summer ผ้าหนาจะใช้ใน autumn/winter ซึ่งแฟชั่นไฮเอนด์ตะวันตกนิยมทอผ้าด้วย โครงสร้าง Jacquard เพราะการยกตะกอกมีอิสระทำให้ ลวดลายที่ทอออกมามีความหลากหลายรูปแบบ (Akiko Fukai, Tamami Suoh, Miki Iwagami, Reiko Koga and Rie Nii, 2006) โดยการทอด้วยโครงสร้างลวดลาย TWILL ซึ่งสอดคล้องกับโครงสร้างผ้าทอพื้น 3 ตะกอกของเขมรสระเร็น ลวดลาย check tartan สอดคล้องกับผ้าลายละเบิก และผ้ายกมีความสอดคล้องกับผ้า Jacquard (Jan Shenton, 2014) จากการผลการวิเคราะห์พบว่าเสื้อผ้าตะวันตกจะใช้ลวดลายทางและลายตา สอดคล้องกับผ้าอันลุนชิน ผ้าสะมอ ผ้ากะเนว และผ้าสโรงสโร ของภูมิปัญญา เขมรสระเร็น

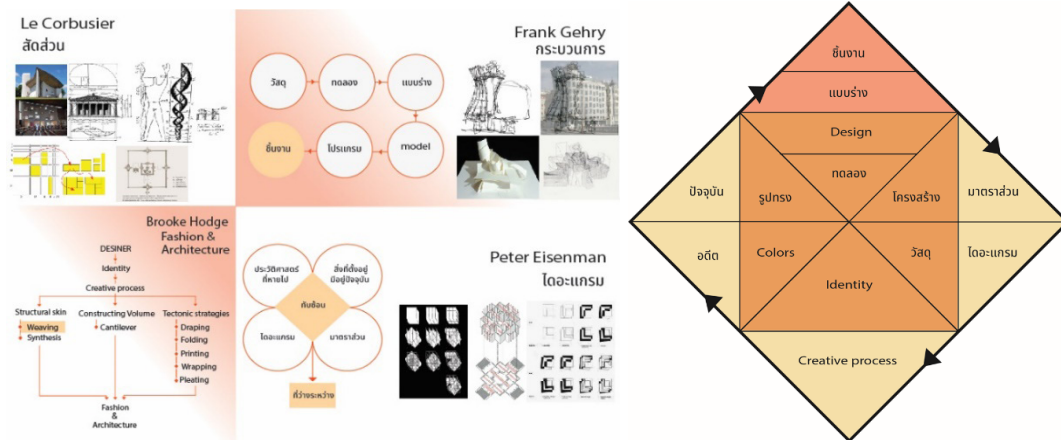
ภาพที่ 3 แผนภาพการวิเคราะห์ทุนทางวัฒนธรรมการทอผ้าไหมของเขมรสระเร็น และโครงสร้างสิ่งทอผ้าแจ็กการ์ด
ที่มา : ภาพโดยผู้วิจัย แพรว รุจิณรงค์ เมื่อวันที่ 17 ธ.ค. 2566

จากความสอดคล้องของภูมิปัญญาการทอผ้า จังหวัดสุรินทร์และลวดลายแฟชั่นตะวันตกที่มีความ สอดคล้องกับโครงสร้างและลวดลาย โดยในอดีตผ้าโฮล สะไร้นำแนวคิดหรือสร้างมาสร้างสรรค์จากโฮลสมปักปุมหรือ โฮลเปราะห์ เนื่องจากโฮลเปราะห์เป็นผ้าราชการสตรีไม่ สามารถนุ่งได้แต่หญิงชาวเขมรสระเร็นต้องการสวมใส่ จึงนำ หัวหมี่ที่มัดเป็นลายโฮลเปราะห์ มาทอสลักกับเส้นไหมสีพื้น และเส้นไหมกระเนว ให้เกิดเป็นลวดลายที่มีลักษณะเป็นริ้ว

(กิตติกรณ นพุดรพันธุ์ , 2554) จากแนวทางของผ้าโฮลสะไรผู้วิจัยจึงทำการศึกษาแนวคิดหรือสร้างเพื่อเป็นแนวทางใน การออกแบบลวดลายผ้าไหม (Susan Conway, 2001) ซึ่ง ส่วนใหญ่แนวคิดนี้จะใช้ในการออกแบบสถาปัตยกรรม ทำให้ เป็นถึงการต่อยอดโครงสร้างด้วยแนวคิดหรือสร้าง Deconstruction ที่มีการนำโครงสร้างของงาน สถาปัตยกรรมมารื้อและประกอบสร้างทำให้เกิดรูปทรงใหม่ โดยยังคงทั้งร่องรอยความเป็นอดีตสู่ความร่วมมือ โดย

ชาร์ล-เอ็ดัวร์ ฌานแนเร-กริ (Charles-Édouard Jeanneret-Gris) หรือก็คือ เลอคอร์บูซีเย (ฝรั่งเศส: Le Corbusier) เป็นผู้เริ่มต้นในการนำแนวคิดมาใช้โดยเขาเชื่อเรื่องระบบสัดส่วนของพื้นที่ หลังจากนั้น Peter Eisenman ได้นำแนวคิดมาของเลอคอร์บูซีเย ในเรื่องการนำสัดส่วน แสง พื้นที่ว่างทั้งภายในและภายนอกมาทาบทับกันเป็นเอกภาพด้วยโดอะแกรม โดยโดอะแกรมรับหน้าที่ในสองรูปแบบคือ เครื่องมือในการอธิบายวิเคราะห์โครงสร้างที่ซ้อนทับ เป็นเครื่องมือในการสร้างสรรค์ อีกทั้งเป็นตัวกำหนดรูปแบบ 2 มิติและ 3 มิติ เพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้ของโครงสร้างอาคาร ในขณะที่ Frank Gehry เป็นสถาปนิกที่ใช้แนวคิดการก่อสร้างด้วยกระบวนการออกแบบ เริ่มจากการทดลอง

การขึ้นแบบก่อนด้วยมือ หลังจากทดลอง นำเข้าไปจัดการกับแบบในโปรแกรมพิเศษเพื่อการคำนวณโครงสร้างที่รองรับกับแบบร่าง จากแนวคิดของสถาปัตยกรรมออกและแบบแพชชั่นที่มีความสอดคล้องและการใช้แนวความคิดที่ใกล้เคียง (สัมมนาวิชาการ skin + Bones: Parallel Practice in fashion and architecture โดย Brooke Hodge) โดยมีการสรุปเครื่องมือที่สถาปนิกใช้และนักออกแบบสินค้าแพชชั่นใช้ในการสร้างโครงสร้างของพื้นผิวที่สอดคล้องกับโครงสร้างการทอผ้า ผู้วิจัยจึงสรุปแนวทางในการออกแบบได้ด้วยแผนภาพแสดงกระบวนการออกแบบโดยใช้แนวคิดก่อสร้าง Deconstruction

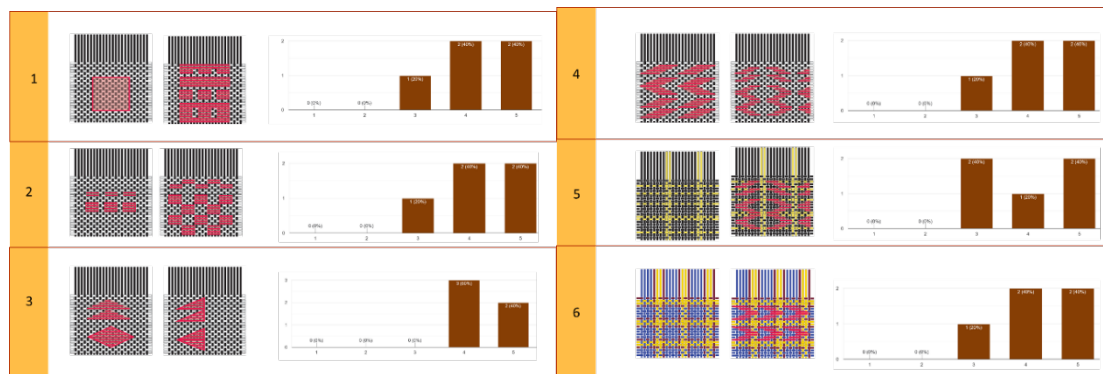

ภาพที่ 4 แผนภาพแสดงกระบวนการออกแบบโดยใช้แนวคิดก่อสร้าง
ที่มา : ภาพโดยผู้วิจัย แพรวา รุจิณรงค์ เมื่อวันที่ 17 ธ.ค. 2566

สรุปและอภิปรายผล

เมื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ (interview) ผู้เชี่ยวชาญด้านสิ่งทอ จำนวน 5 ท่าน โดยมีการหาความเที่ยงตรงของแบบสัมภาษณ์ (IOC) ก่อนนำไปสัมภาษณ์ โดยแบ่งประเด็นออกเป็นสามด้านดังนี้ ด้านที่ 1 วัฒนธรรมแอมร์สะเร็น ด้านวัสดุเส้นไหม ด้านที่ 2 โครงสร้างการทอผ้าวัฒนธรรมแอมร์สะเร็น และการทอผ้าด้วยเทคนิคแจ็กการ์ด ด้านที่ 3 ทฤษฎีการออกแบบกระบวนการออกแบบที่นำแนวคิดมาปรับใช้กับทักษะการทอผ้าของแอมร์สะเร็น และด้านการเพิ่มศักยภาพของแพชชั่นไลฟ์สไตล์ในด้วยทุนทางวัฒนธรรมพื้นที่อีสานใต้ เพื่อค้นหาแนวทางในการสร้างต้นแบบโครงสร้างสิ่งทอ โดยใช้เวลาใน

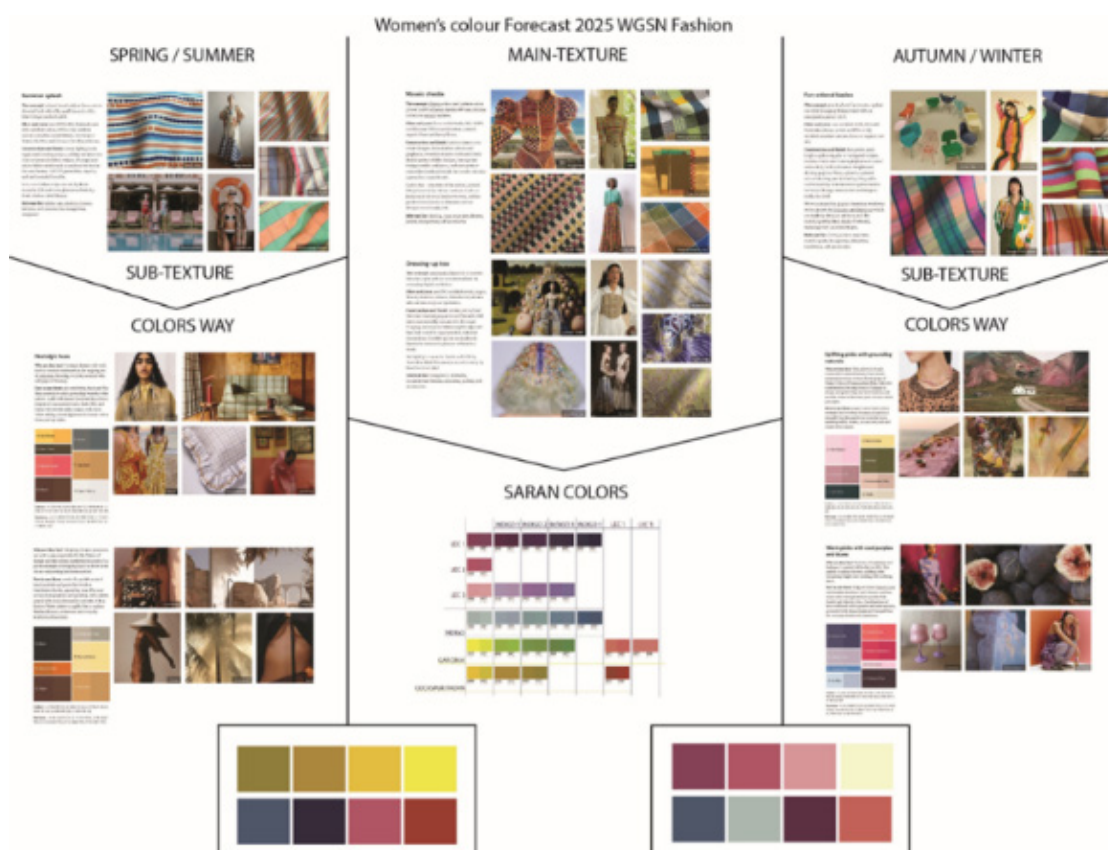
การสัมภาษณ์เป็นเวลา 60 นาที จำนวน 1 ครั้ง ได้ผลสรุปจากผู้เชี่ยวชาญด้านสิ่งทอดังนี้ ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยอย่างมากกับโครงสร้างการทอผ้า jacquard ที่นำมาประยุกต์กับการทอผ้าด้วยเทคนิค ยก ด้านลวดลายการนำแนวคิดก่อสร้าง DECONSTRUCTION มีความสอดคล้องกับภูมิปัญญาผ้าทอละเบิกเป็นอย่างมากเหมาะสมที่จะนำแนวคิดดังกล่าวมาออกแบบลวดลายผ้า โดยผ้าถอดหรือโครงสร้างทั้งเส้นยืนและเส้นพุ่งจากลายริ้วและลายตาที่มีลักษณะเป็นรูปทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้าหรือองค์ประกอบและนำกลับมารวมองค์ประกอบใหม่ด้วยการจัดให้มีทั้งพื้นที่ว่างและขยายลวดลายของเส้นยืนและเส้นพุ่งเกิดเป็นลวดลาย

ภาพที่ 5 ตารางภาพแสดงความเห็นของผู้เชี่ยวชาญสิ่งทอ ต่อแนวทางการออกแบบลวดลายด้วยการรื้อสร้าง DECONSTRUCTION ใน
ภูมิปัญญาผ้าทอละเบ็ก
ที่มา : ภาพโดยผู้วิจัย แพรวรา รุจิณรงค์ เมื่อวันที่ 17 ธ.ค. 2566

ในด้านกลยุทธ์แฟชั่นแพชั่นแพ็คเส้นไหมไทยถือเป็นวัสดุที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ขับเคลื่อนด้วยเส้นไหมไทยผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยอย่างมากที่สุด โดยเส้นไหมไทยผู้วิจัยแบ่งคำถามออกเป็นสองส่วน ส่วนที่ 1 การใช้เส้นไหมไทยระหว่างการสาวด้วยเครื่องจักรและการสาวด้วยมือที่จะเหมาะสมกับการทอผ้าด้วย jacquard ในระบบอุตสาหกรรม ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยระดับกลางและขอเสนอแนะให้ใช้เส้นไหมที่ตีเกลียวด้วยเครื่องจักรเป็นเส้นยืน และใช้เส้นไหมที่สาวมือเป็นเส้นพุ่ง

ส่วนที่ 2 ลักษณะและขนาดเส้นที่เหมาะสมตามฤดูกาล โดยผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยในการใช้ไหมน้อยและไหมสิบสำหรับเสื้อผ้าใน spring/summer และฤดู autumn/winter ใช้ไหมสิบ ไหมเลย และไหมแลง จะเหมาะสมมากที่สุด ด้านการออกแบบอัตลักษณ์ผ้าไหมด้วย jacquard จากแนวคิด fashion pact สู่ตลาดไอเอนด์ตะวันตก จากผู้เชี่ยวชาญ จากผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญสิ่งทอทั้ง 5 ท่าน ผู้วิจัยได้ทำการเปรียบเทียบ

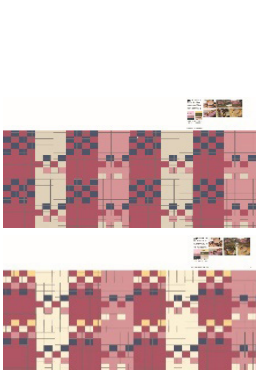
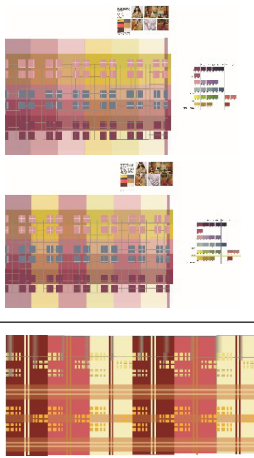
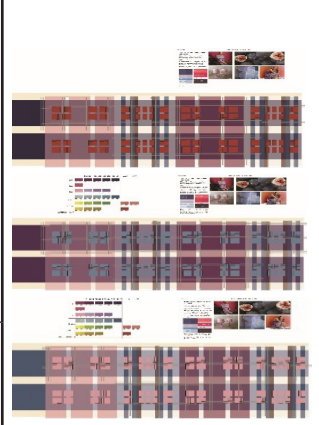

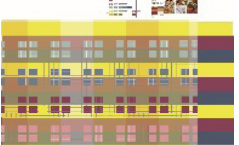
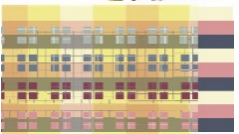
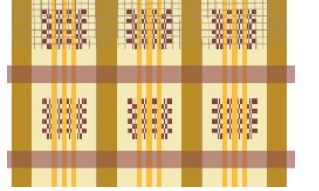
ภาพที่ 6 แผนภาพแสดงแนวโน้มกระแสนิยม (TREND) 2025 เปรียบเทียบกับสีของภูมิปัญญาผ้าแฉมร์สะเร็น
ที่มา : ภาพโดยผู้วิจัย แพรวรา รุจิณรงค์ เมื่อวันที่ 17 ธ.ค. 2566

แนวโน้มกระแสนิยม (TREND) 2025 เปรียบเทียบกับสีของภูมิปัญญาผ้าแฉมร์สะเร็น แนวทางของโทนสีที่สอดคล้องคือ โทนสีร้อนซึ่งมีสีเหลืองและแดงเป็นกลุ่มสีหลักในการออกแบบ สามารถกำหนดค่าสีเข้ม สีอ่อน และสีกลาง ด้วยกระบวนการย้อมสีของภูมิปัญญาของผ้าแฉมร์สะเร็น (อเนก นาวิกมูล, 2525) โดยสีชั้นที่หนึ่งประกอบด้วยสี แดง เหลือง และน้ำเงิน สีแดงได้จากการย้อมครั้ง น้ำย้อมครั้งแรกจะได้สีแดงเข้ม ต่อมานำที่เหลืองจะย้อมได้สีที่อ่อนลงจนเป็นสีชมพู สีเหลืองได้จากการย้อมเปลือกประโหดหรือเปลือกแข และสามารถย้อมน้ำสีที่เหลืองได้สีเหลืองอ่อน สีน้ำเงินได้จากการย้อมคราม ย้อมครามหลายครั้งสีก็จะเข้มตามจำนวนครั้งในการย้อม สีชั้นที่สองประกอบด้วยสี ส้ม เขียว และม่วง สีส้มได้จากการย้อมสีแรกเป็นสีเหลืองจากประโหดแล้วนำไปย้อมทับด้วยการย้อมสีเย็นจากครั้งน้ำที่เหลือง สีเขียวได้จากการย้อมสีแรกเป็นสีเหลืองจากประโหดแล้วนำไปย้อมทับด้วยการย้อมเย็นจากคราม และสีม่วงได้จากการย้อมสีแรกแดงจากครั้งแล้วนำไปย้อมทับด้วยการย้อมเย็นจากคราม นอกจากการย้อมทับให้ได้สีหลากหลาย การผสมสีผ่านการทอผ้าด้วยภูมิปัญญาของผ้าลายตาของผ้าแฉมร์สะเร็นมีค่าน้ำหนักอ่อนและเข้มและยังสร้างเฉดสีชั้นที่สองได้เช่นกัน (Patrick Baty, 2017) ที่สอดคล้องกับสีของแนวโน้มกระแสนิยม (TREND) 2025 อาทิโทนสีส้มน้ำตาลทอด้วยเส้นยืนสีเหลืองย้อมจากแข ทอขัดด้วยเส้นพุ่งสีแดงย้อมจากครั้ง โทนสีม่วงทอด้วยเส้นยืนสีแดงย้อมจากครั้ง ทอขัดด้วย

เส้นพุ่งสีน้ำเงินย้อมจากคราม เมื่อทำการวิเคราะห์สีและโครงสร้างการทอผ้าแล้วลวดลายผ้าพบว่าผ้าลวดลายที่เกิดจากการออกแบบสีของเส้นพุ่งและเส้นยืน (San Francisco, 1984) ทำให้เกิดผ้าอันลุนชิน ผ้าสะมอ ผ้าสาคุ ผ้าสโรงสไร ที่มีลักษณะลวดลายแบบ checks Argyle Benmore District Gingham Plaid stripe ซึ่งเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับข้อสรุปในการเก็บรวบรวม paper doll da ta จากแฟชั่นโชว์ตามฤดูกาล ทั้ง spring/summer และ autumn/winter จำนวน 5 ปี ย้อนหลัง พบว่าผ้าทอที่แฟชั่น ไอเอนด์ (fashion high end brand) ตะวันตก ที่นิยม ใช้ 4 ตะกอ ผ้าที่มีโครงสร้างนี้ว่า twill pattern สอดคล้องที่กับผ้าแฉมร์สะเร็นมีโครงสร้าง 3 ตะกอ ที่มีการเก็บตะกอลักษณะเดียวกับ Twill และผ้ายกหรือผ้าเหียบที่มีโครงสร้าง 4 ตะกอ ประเภทผ้า ละเบ็ก มีโครงสร้างสอดคล้องกับผ้า check และ Tartan ซึ่งทอด้วยโครงสร้าง jacquard จากความสอดคล้องของสี โครงสร้าง ลวดลายที่เกิดจากการทอของสีเส้นพุ่งและเส้นยืนดังกล่าว ผู้วิจัยจำนำแนวทางในการออกแบบแนวคิดหรือสร้าง DECONSTRUCTION มาสร้างแบบร่างลวดลายผ้าด้วย ทูนาทางวัฒนธรรมการทอผ้าไหมของแฉมร์สะเร็น จากข้อวิเคราะห์ดังกล่าวผู้วิจัยได้แนวทางในการสร้างนวัตกรรมทอผ้าแจ็กการ์ด แบบตะวันตก โดยใช้เทคนิคทูนาทางวัฒนธรรมการทอผ้าไหมไทย แฉมร์สะเร็น อีสานได้ดังตารางภาพต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงแบบร่างลวดลายผ้า

แบบร่างลวดลายผ้า ด้วยแนวคิดหรือสร้าง DECONSTRUCTION			
Colors	Small size	Middle size	Large size
			

แบบร่างลวดลายผ้า ด้วยแนวคิดหรือสร้าง DECONSTRUCTION			
Colors	Small size	Middle size	Large size
			
			

ที่มา : ภาพโดยผู้วิจัย แพรว รุจิณรงค์ เมื่อวันที่ 17 ธ.ค. 2566

จากแนวทางการออกแบบลวดลายและการเลือกใช้วัสดุเส้นไหมที่สอดคล้องกับ แนวทางของ Fashion pact ที่เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนสินค้าแฟชั่นของตะวันตก ที่สนับสนุนความหลากหลายทางชีวภาพ และคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม ลวดลายที่สรุปได้สามารถต่อยอดสู่สินค้าผ้าไหม และเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายผ้าไหม สร้างรายได้ให้กับประเทศ แต่ยอดส่งออกสินค้าดังกล่าวกลับต่ำกว่ายอดขายในประเทศ จึงได้แนวทางนวัตกรรมการออกแบบแฟชั่นไลฟ์สไตล์จากอัตลักษณ์ผ้าไหมแจ็กการ์ด ตามฤดูกาลสากล ด้วยกลยุทธ์แฟชั่นแฟค (Fashion pact) สู่ตลาดแฟชั่นตะวันตก

เอกสารอ้างอิง

กรมหม่อนไหม. (2555). ภูมิปัญญาผ้าไหมไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรและสหกรณ์.
กรมหม่อนไหม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2558). พันธุ์ไหมอนุรักษ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์.
กรมหม่อนไหม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2565). ข้อมูลสถิติด้านหม่อนไหมย้อนหลัง 10 ปี. Retrieved from <https://qsds.go.th/qsisplan>

ข้อเสนอแนะ

จากวิจัยในครั้งนี้จะสร้างสินค้าผ้าไหมของไทยตอบสนองความต้องการจากแบรนด์ fashion ตะวันตก ผ้าไหมไทยตรงกับความต้องการกับการใช้งานใน season สากล สามารถแข่งขันกับผ้าทอที่ทอด้วยเครื่องจักรการคแบบร่างลวดลายและแนวคิดทางการออกแบบจะสร้างแนวทางให้กับเกษตรกร ผู้ประกอบการด้านสิ่งทอ และแฟชั่น ให้เข้าถึงตลาดสินค้าไฮเอนตะวันตก ด้วยแนวทางการสร้างอัตลักษณ์ การทอผ้าแจ็กการ์ด แบบตะวันตก โดยใช้เทคนิคทุนทางวัฒนธรรมการทอผ้าไหมไทย แชมร์สะเร็นอีสานใต้ และสามารถสร้างแนวทางการเปิดฐานผลิตเชิงพาณิชย์ ผ้าทอแจ็กการ์ดตะวันตก ในอีสานตอนใต้สู่แบรนด์สินค้าไฮเอนด์ตะวันตกต่อไป

- กิตติกรณ์ นพอดุตรพันธุ์. (2554). ประวัติเครื่องแต่งกายไทย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ทรงพันธ์ วรรณมาศ. (2523). ผ้าไทยลายอีสาน. กรุงเทพฯ: กรมฝึกหัดครู.
- แผนที่จังหวัดสุรินทร์. (2558). การท่องเที่ยวจังหวัดสุรินทร์. Retrieved from <http://www.hotsia.com/thailandmap/surin1.shtml>
- พัทธนันท์ โอษฐ์เจษฎา, & วลัยพร วังคฮาด. (2557). ประวัติศาสตร์เมืองสุรินทร์แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นห้องภาพเมืองสุรินทร์. สุรินทร์: สำนักงานจังหวัดสุรินทร์.
- วิบูลย์ สีสวรรณ. (2531). ผ้าไทย. กรุงเทพฯ: องค์การค้าของคุรุสภา.
- ศิริพร มุเมธรัตน์. (2554). ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเมืองสุรินทร์. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพระหว่างประเทศองค์การมหาชน. (2558). สมปักภูมิปัญญาผ้าไหมไทยจากราชสำนักสู่สามัญชน. กรุงเทพฯ: เนติกุลการพิมพ์จำกัด.
- ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพระหว่างประเทศองค์การมหาชน. (2559). มัดหมี่สายสัมพันธ์แห่งเอเชีย. กรุงเทพฯ: บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่งจำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). ประเพณีศิลปวัฒนธรรมและโบราณสถานจังหวัดสุรินทร์ตอนที่1. Retrieved from <http://www.truelookpanya.com/learning/detail/931>
- สำนักงานจังหวัดสุรินทร์. (2526). ประวัติมหาดไทยส่วนภูมิภาคจังหวัดสุรินทร์. สุรินทร์: สำนักงานจังหวัดสุรินทร์.
- สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์. (2558). Retrieved from <http://www.dla.go.th/servlet/TemplateServlet?province=srn>
- สำนักส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์. (2553). สรุปพื้นที่สัดส่วนการปกครองจังหวัดสุรินทร์. Retrieved from <http://surinlocal.go.th/public/history/data/index/menu/22>
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2545). ผ้าไหมสายใยแห่งภูมิปัญญาสู่คุณค่าเศรษฐกิจไทย(พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: องค์การค้าของคุรุสภา.
- สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์(องค์การมหาชน). (2564). MADE From Thai Creativity. นนทบุรี: ภาพพิมพ์ จำกัด
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2565).แปลงใหญ่หม่อนไหมรุ่งเรือง เมืองเพชรบูรณ์ หนึ่งความสำเร็จยกระดับแปลงใหญ่ด้วยเกษตรสมัยใหม่และเชื่อมโยงตลาด สร้างรายได้กลุ่ม 9.18 ล้านบาท/ปี . Retrieved from <https://www.oae.go.th/view>
- สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2559). คำพิพากษาจากอำนาจทางวัฒนธรรมไทย. Retrieved from <https://www.matichon.co.th/news/181972>
- อนก นาวิกมูล. (2525). การแต่งกายสมัยรัตนโกสินทร์. กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ.
- Akiko Fukai,Tamami Suoh, Miki Iwagami, Reiko Koga and Rie Nii . (2006). Fashion – A History from the 18th to the 20th-century volume ii: 20th century. Koln: Taschen
- Alex and Sebastiaan. (2017). Patan Patola, the cloth of kings. Retrieved from <https://www.lostwithpurpose.com/patan-patola/>
- Gillian Green. (2003). Traditional Textile of Cambodia Culture Threads and Material Heritage Thailand: River Jan Shenton. (2014). Woven textile design. London: Laurence King Publishing Ltd.
- Patrick Baty. (2017). The anatomy of color, The story of heritage paints and pigments. United Kingdom: Thames & Hudson Ltd.
- San Francisco. (1984). Designer's guide to color. Canada: Raincoast Books.
- Susan Conway. (2001). Thai textiles. Bangkok: River Books Press
- The Fashion Pact. (2020). The Fashion Pact-Frist Step to Transform Our Industry. 22 October 2564, Retrieved from <https://thefashionpact.org/wp-content/>